

GOZDARSKI INŠTITUT SLOVENIJE

Večna pot 2, 1000 Ljubljana, p.p. 2985, Slovenija
telefon: 00386 61 2007800
telefax: 00386 61 273589

Poročevalska, diagnostična in
prognostična služba za varstvo gozdov
Gozdarski inštitut Slovenije in Gozdarski oddelek BF
Večna pot 2
1000 Ljubljana

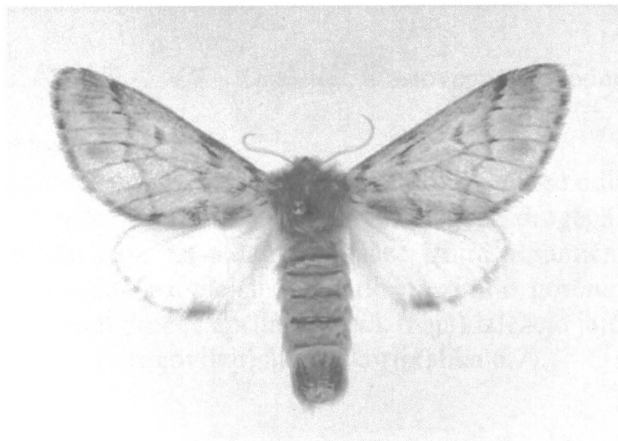
Datum: 12. 06. 2008

ZADEVA: Hrastov sprevodni prelec - *Thaumetopoea processionea* L.

Thaumetopoea processionea Linnaeus, 1758, (red Lepidoptera, druž. Thaumetopoeidae – sprevodni prelci)

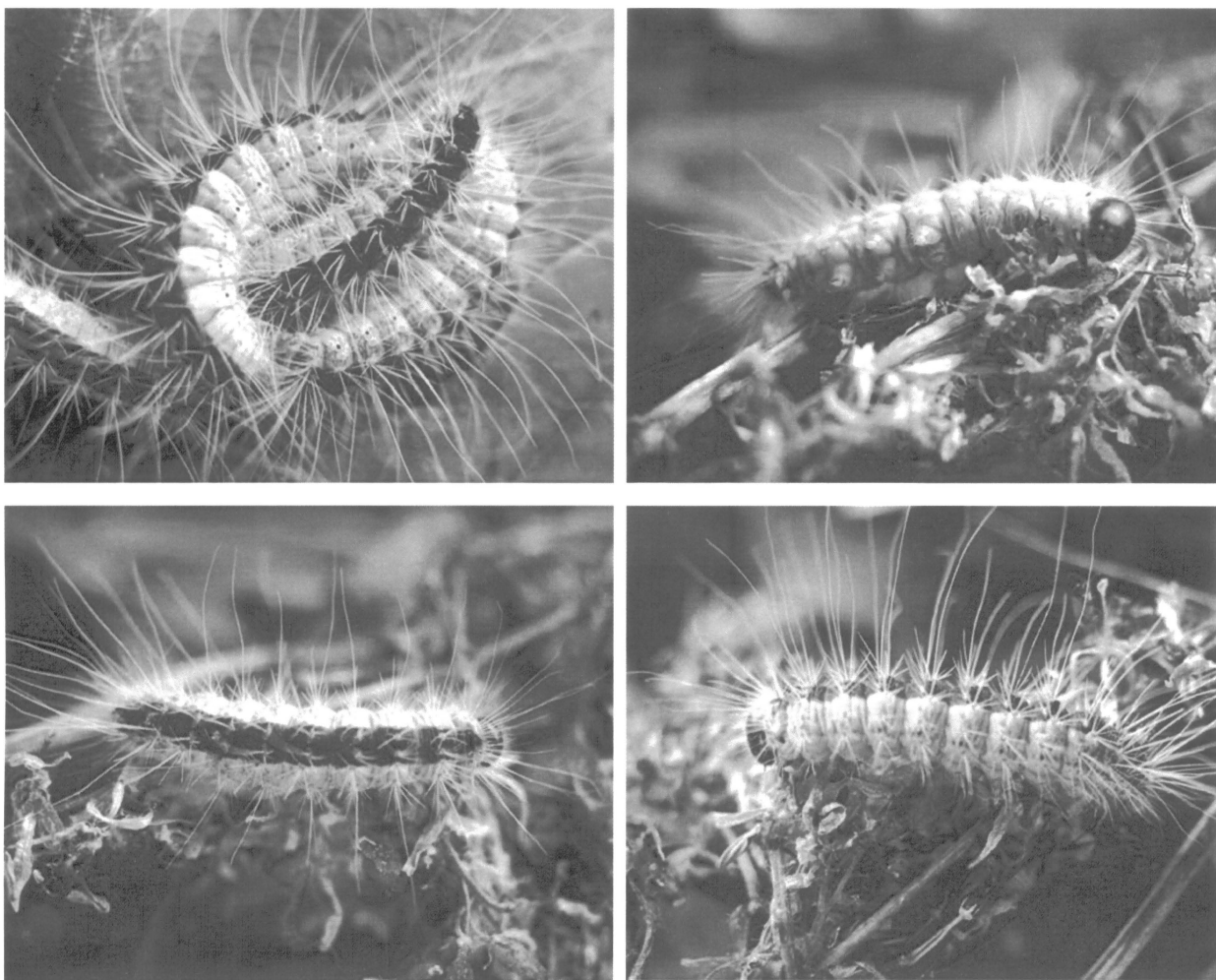
Opis vrste

Metulj meri čez krila 25 do 35 mm. Sprednja krila so bleščeče rumenkasto siva s 3 prečnimi temnimi progami, zadnja krila so rumenkasto bela, pri samcu s sivo prečno progo (slika 1).

Slika 1. Hrastov sprevodni prelec
(*Thaumetopoea processionea*), samica,
velikost: 25 do 35 mm (foto: M. Jurc).

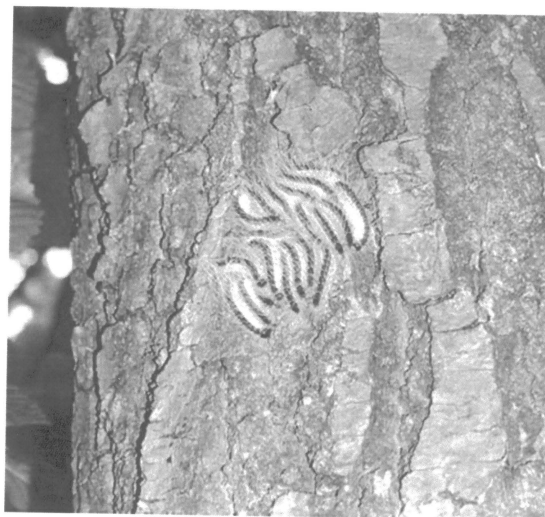
Gosenice imajo na hrbtni strani na 4. do 11. segmentu temno rjave pege, iz katerih izraščajo trde dlačice, po telesu so prav tako manjše, rumenkaste bradavice iz katerih izraščajo mehkejšje dlačice, trebušni del je zelenkaste barve, bočno je belkasta (slika 2, 3, 4, 5). Buba je rdečerjave barve, v temno sivem kokonu.

Slika 2, 3, 4,5. Gosenice hrastovega sprevodnega prelca (foto: M. Jurec).

Bionomija

Roji avgusta, včasih tudi v septembru. Samice odlagajo jajčeca na gladke dele debla (veje, vrh) v eni plasti v vzdolžnih vrstah eno zraven drugega (100 do 200 jajčec), ki jih zalijejo s temnimi izločki žlez. Za odlaganje jajčec izbira posamična debla ali debla na gozdnih robovih. Jajčeca prezimijo, v toplejših klimatih prezimijo gosenice v rahlem zapredku. Iz jajčec se praviloma spomladi (konec aprila, začetek maja) izležejo jajčne gosenice, ki takoj naredijo rahel zapredek – gnezda (v rogovilah) ali na skorji (slika 6,7).

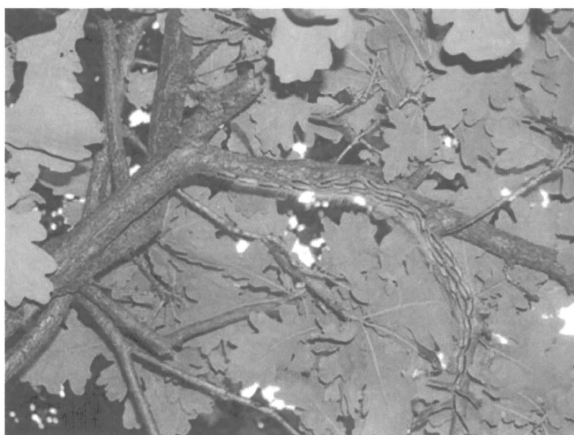
Slika 6.7. Gnezdo hrastovega sprevodnega prelca v rahlem zapredku na deblu (foto: M. Jurc).

Gosenice se v zapredkih levijo in iztrebljajo. Z rastjo gosenic se povečujejo gnezda, ki lahko dosežejo velikost manjše melone. Včasih več manjših gnezd oblikuje skupno gnezdo. Gosenice so čez dan v gnezdu, ponoči gredo na žrtje, v zgodnjih jutranjih urah se vračajo v gnezda (slika 8).

Slika 8.
Premikanje
gosenic v
»sprevodu«
(slovensko
ime vrste!).

Če je gnezdo majhno se premikajo v koloni po ena v značilnih »procesijah«, če je gnezdo veliko, se gosenice odpravijo in vračajo v gnezdo razvrščene v več redov, z eno vodilno gosenico na čelu kolone (zato ime vrste!). Pri pohodih sproti predejo nitke (slika 9, 10).

Slika 9, 10. Pohod gosenic hrastovega sprevodnega prelca (foto: D. Jurc)..

Mlajše gosenice skeletirajo liste, hranijo se s popki, kasneje obžirajo cele liste. V sredini julija so gosenice v stadiju L₅, v gnezdu izdelajo vsaka svoj kokon ter pridejo v bube. Stadij bube traja 2 do 3 tedne. Avgusta je eklozija metuljev. Imajo enoletno generacijo.

Opis poškodb

Defoliacije, ki jih povzroča hrastov sprevodni prelec so podobne poškodbam drugih metuljev defoliatorjev.

Morebitne zamenjave

Metulji hrastovega sprevodnega prelca so podobni metuljem pinijevega sprevodnega prelca (*Thaumetopoea pityocampa*), tudi gosenice obeh vrst so podobne. Razlika je v habitatih in gostiteljskih rastlinah s katerimi se prehranjujejo: pinijev sprevodni prelec se prehranjuje s vrstami rodu *Pinus*, hrastov sprevodni prelec pa z vrstami rodu *Quercus*.

Gostitelji

Pri nas je hrastov sprevodni prelec razširjen v subpanonskem območju (Prekmurje) in tudi drugod. Je monofag predvsem v hrastovih gozdovih. Gostitelji so predvsem *Quercus robur*, *Q. petraea*, *Q. pubescens*, *Q. cerris*. Izjemoma gosenice obžirajo druge listavce.

Ogroženost sestojev

Hrastov sprevodni prelec najraje napada starejše hrastove sestoje. Večinoma je prisoten v sestojih v nizki gostoti populacij, večinoma ne prehaja v gradacije. V primeru gradacij so te lokalne in kratkotrajne (primer lokalne gradacije hrastovega sprevodnega prelca v Zalogu pri Ljubljani leta 2005) (slike od 2 do 9).

Naravni sovražniki

Naravni sovražniki so iz istih skupin, kot so naravni sovražniki drugih metuljev defoliatorjev na hrastih.

Gosenice vrst rodu *Thaumetopoea* so nevarne za človeka: imajo drobne ožigalne dlačice, ki ob dotiku s človeško kožo povzročajo vnetja (gosenični dermatitis ali »lepidopterizem«).

Zatiranje

V primeru namnožitve hrastovega sprevodnega prelca priporočamo mehansko odstranjevanje gnezd gosenic (v maju, juniju in prvih dveh tednih julija) ter gnezd bub (konec julija ter v prvem tednu avgusta). Gnezda na deblih in debelejših vejah prekrijemo s plastično folijo in jih odstranimo, tako da jih čim manj poškodujemo. Dlačice, ki ostanejo na delih dreves še dodatno tretiramo s plamenom. Gnezda v zaprtih vrečah prenesemo na mesta, kjer jih lahko varno

zažgemo. Pri teh opravilih obvezno uporabljamo ustrezna zaščitna sredstva (maske, rokavice, zaščitne obleke ipd.).

Literatura

- JURC, M., 2006. Hrasti - Quercus spp. : žuželke na poganjkih, listih in iglicah : Gobar (*Lymantria dispar*), zeleni hrastov zavijač (*Tortrix viridana*), mali zimski pedic (*Operophtera brumata*), veliki zimski pedic (*Erannis defoliaria*), hrastov sprevalni prelec (*Thaumetopoea processionea*), zlatoritka (*Euproctis chrysorrhoea*), prstaničar (*Malacosoma neustria*) = Oaks - Quercus spp. : insects on branches, leaves and needles. *Gozd. vestn.*, 2006, letn. 64, št. 5/6, str. [253-268], 65-80, ilustr. [COBISS.SI-ID [1705382](#)]
- FÜHRER, E., 1998. Oak Decline in Central Europe: A Synopsis of Hypotheses.- V: M. L. McManus, A. M. Liebhold, editors. 1998. *Proceedings: Population Dynamics, Impacts, and Integrated Management of Forest Defoliating Insects*. USDA Forest Service General Technical Report NE-247, 7-24 str.
- NOVÁK, V. / HROZINKA, F. / STARÝ, B., 1976. *Atlas of Insects Harmful to the Forest Trees.- Volume I*. Amsterdam - Oxford - New York - Tokyo, Elsevier, 125 str.
www.forestresearch.gov.uk/oakprocessionarymoth

Sestavila: prof. dr. Maja Jurc